

Vadlīnijas

PARĀDU ĀRPUSTIESAS RESTRUKTURIZĀCIJA LATVIJĀ

Parādu ārpustiesas restrukturizācijas principi

Tieslietu ministrija sadarbībā ar Maksātnespējas administrāciju, Latvijas Komercbanku asociāciju, Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociāciju, Latvijas Darba devēju konfederāciju, Ārvalstu investoru padomi Latvijā, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru, Latvijas Kredītņēmēju apvienību

Apstiprinātas Maksātnespējas jautājumu konsultatīvajā padomē 2009. gada 6. augustā;
atkārtoti apstiprinātas Maksātnespējas jautājumu konsultatīvajā padomē 2018. gada 12. februārī

SATURS

1. IEVADS	4
2. MĒRĶI UN DARBĪBAS JOMA	4
3. PARĀDU ĀRPUSTIESAS RESTRUKTURIZĀCIJA: GALVENIE JĒDZIENI.....	4
4. UZŅĒMUMU PARĀDU ĀRPUSTIESAS RESTRUKTURIZĀCIJAS PRINCIPI.....	5
5. PRINCIPI UN KOMENTĀRI	7

PATEICĪBA

Tieslietu ministrija vēlas pateikties visiem dalībniekiem, kas ir bijuši iesaistīti šajā projektā.

Vadlīnijas “Parādu ārpustiesas restrukturizācija Latvijā” ir dokuments, kas tapis vairāku sanāksmju rezultātā, kā arī ciešā sadarbībā ar ieinteresētajiem sociālajiem partneriem.

Šajā projektā bijuši iesaistīti pārstāvji no Maksātnespējas administrācijas, Latvijas Komerčbanku asociācijas, Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācijas, Latvijas Darba devēju konfederācijas, Ārvalstu investoru padomes Latvijā, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras un Latvijas Kredītņēmēju apvienības. Izsakām pateicību Pasaules Bankai par atbalstu šo vadlīniju izstrādē.

Vadlīnijas ir kopīga darba rezultāts un to sagatavošanā piedalījās cilvēki, kas šādus jautājumus risina ikdienā.

Vadlīnijas ir apstiprinājusi Maksātnespējas jautājumu konsultatīvā padome.

1. IEVADS

Pirms tiesā tiek ierosināta maksātnespējas procesa lieta, finanšu grūtībās nonākušajam saimnieciskās darbības veicējam (turpmāk tekstā – parādnieks) un kreditoriem ir iespēja veikt savstarpēji saskaņotu parādu restrukturizāciju jeb parādu ārpustiesas restrukturizāciju, kuras rezultātā abas puses cenšas panākt vienošanos, lai mainītu parāda atmaksas nosacījumus, ļaujot parādniekam turpināt saimniecisko darbību.

Parādu ārpustiesas restrukturizācija kā tiesību institūts ir pazīstams tikpat ilgi kā finanšu problēmas. Likumā noteiktā maksātnespējas procedūra tika ieviesta, lai risinātu finanšu problēmas, kuras nevar atrisināt, noslēdzot savstarpēju vienošanos. Finanšu krīzes dēļ ir palielinājusies nepieciešamība uzsvērt parādu ārpustiesas restrukturizācijas nozīmīgumu. Ja rodas liels maksātnespējīgu uzņēmumu skaits, pat labi sagatavotām tiesām valstīs, kurās ir efektīvs maksātnespējas process, var pietrūkt resursu.

Ir vispārēji atzīts, ka parādu ārpustiesas restrukturizācija:

- - finanšu grūtībās nonākušiem uzņēmumiem dod iespēju turpināt savu darbību un veiksmīgi pārdzīvot grūtus laikus;
- - dod iespēju finanšu iestādēm un citiem kreditoriem samazināt zaudējumus;
- - sniedz iespēju izvairīties no negatīvās sociālās un ekonomiskās ietekmes, ko rada lielu uzņēmumu bankrots; - samazina tiesu noslogotību;
- - ir labvēlīgāka citām ieinteresētajām personām (klientiem, darbiniekiem, piegādātājiem un investoriem), jo uzņēmumi parādu ārpustiesas restrukturizācijas laikā turpina saimniecisko darbību;
- - ir efektīvāka nekā tiesas process (strīds tiek atrisināts ātrāk un parādi tiek atgūti biežāk);
- - palīdz uzņēmējos radīt pārlicību par maksātnespējas un parādu restrukturizācijas procesu taisnīgumu, pārredzamību.

2. MĒRĶI UN DARBĪBAS JOMA

Šā dokumenta mērķis ir sniegt Latvijas uzņēmumiem, kreditoriem un attiecīgajām valsts iestādēm informāciju par principiem un vadlīnijām attiecībā uz parādu ārpustiesas restrukturizāciju. Principi un vadlīnijas ir balstītas uz labākās starptautiskās prakses piemēriem.

Dokumentam ir trīs daļas. Pirmajā daļā ir sniegts pārskats par parādu ārpustiesas restrukturizācijas galvenajiem jēdzieniem. Otrajā daļā ir minēti ieteicamie principi saistībā ar parādu ārpustiesas restrukturizāciju Latvijā. Savukārt trešajā daļā ir atrodamas vadlīnijas, lai veicinātu minēto principu ieviešanu Latvijā.

3. PARĀDU ĀRPUSTIESAS RESTRUKTURIZĀCIJA: GALVENIE JĒDZIENI

Parādu ārpustiesas restrukturizācijas rezultāts

Parādu ārpustiesas restrukturizācijas rezultāts parasti ir parādnieka un attiecīgo kreditoru starpā saskaņots parādu restrukturizācijas plāns, kas parādniekam dod iespēju turpināt saimniecisko darbību bez pārtraukumiem.

Ja šāds rezultāts netiek sasniegts, iespējamā alternatīva ir sagatavot ārpustiesas tiesiskās aizsardzības procesa pieteikumu.

Parādu ārpustiesas restrukturizācijas veidi

Parādu ārpustiesas restrukturizāciju var iedalīt divos veidos:

- divpusējās pārrunas starp parādnieku un kreditoru, lai vienotos par maksājumu grafika pārskatīšanu un/vai parāda atlaišanu;¹
- daudzpusējas pārrunas starp parādnieku un galvenajiem kreditoriem, lai vienotos par maksājumu grafika pārskatīšanu vai parāda atlaišanu.

Atšķirības starp parādu ārpustiesas restrukturizāciju un likumā noteikto maksātnespējas procesu

Būtiskākās atšķirības starp parādu ārpustiesas restrukturizāciju un likumā noteikto maksātnespējas procesu ir šādas:

- parādu ārpustiesas restrukturizācijā nevar mainīt kreditoru tiesības vai noteikt saistības kreditoriem, kurām tie nepiekrīt;
- parādu ārpustiesas restrukturizācijas pamatā ir vienošanās un tā neapdraud vai negatīvi neietekmē parādnieku un kreditoru tiesības;
- parādu ārpustiesas restrukturizācija nav piemērota visiem parādniekiem, proti, ja parādnieks pēc parādu restrukturizācijas nevar atrisināt savas finanšu problēmas, tas nekavējoties ir jāatzīst par maksātnespējīgu;
- parādu ārpustiesas restrukturizācijā procesi un veiktie pasākumi, kas saskaņoti starp parādnieku un kreditoriem, ir elastīgi.

Parādu ārpustiesas restrukturizācijas puses

Parādu restrukturizācija parasti ir saistīta ar noteiktu skaitu lielāko un nozīmīgāko kreditoru. Šo kreditoru vidū gandrīz vienmēr ir parādnieku apkalpojošā banka. Parādu restrukturizācijā var būt iesaistīti arī citi galvenie kreditori, piemēram, telpu vai zemes iznomātāji un lielākie piegādātāji. Visus kreditorus, kas piedalās parādu restrukturizācijā, turpmāk tekstā sauc par “attiecīgajiem kreditoriem”.

4. UZŅĒMUMU PARĀDU ĀRPUSTIESAS RESTRUKTURIZĀCIJAS PRINCIPI²

1. princips. Parādu restrukturizācija ir piekāpšanās, nevis tiesības

Parādu ārpustiesas restrukturizācija ir jāuzsāk tikai tad, ja parādniekam³ radušās finanšu problēmas ir iespējams atrisināt un panākt parādnieka saimnieciskās darbības veikšanu ilgtermiņā. Parādnieks tiek aicināts vērsties pie kreditoriem, lai apsvērtu esošās iespējas.

2. princips. Laba ticība

Pārrunas starp parādnieku un attiecīgajiem kreditoriem, kā arī starp pašiem kreditoriem notiek labā ticībā, lai rastu konstruktīvu risinājumu.

¹ Parāda atlaišanu var attiecināt uz pamatsummu, līgumsodu, procentiem vai visām parāda daļām.

² Lai izvairītos no pārpratumiem, norādāms, ka šie principi attiecas tikai uz parādniekiem, kas ir juridiskas personas.

³ Tas ir parādnieks, pret kuru nav uzsākta maksātnespējas procesa lieta.

3. princips. *Saskaņota pieeja*

Visu pušu intereses tiek precīzi ievērotas, ja tiek nodrošināta saskaņota jautājuma risināšana.

Kreditori var sekmēt jautājumu koordinēšanu, izveidojot koordinācijas grupu. Sarežģītākos gadījumos ir jāapsver iespēja piesaistīt profesionālus padomdevējus, kas sniedz konsultācijas un palīdz minētajai grupai un attiecīgajiem kreditoriem.

4. princips. *Pārrunu vešana ar parādnieku*

Kreditoriem ir jāizvirza viena persona (parasti tas ir kreditors, pret kuru parādniekam ir vislielākās saistības, ar pieredzi parādu restrukturizācijas pārrunu veikšanā, tā var būt arī neatkarīga persona), kas veiks pārrunas ar parādnieku un nodrošinās, lai attiecīgie kreditori saņemtu parādnieka sniegto informāciju. Jāņem vērā, ka nepieciešamības gadījumā, ja rodas domstarpības starp iesaistītajām pusēm, var tikt izmantota strīdu izšķiršanas procedūra.

5. princips. *Pārtraukuma periods*

Visiem attiecīgajiem kreditoriem ir jābūt gataviem sadarboties gan ar parādnieku, gan arī savā starpā, lai dotu parādniekam pietiekami daudz laika (tomēr nosakot termiņu), kurā varētu sagatavot priekšlikumus par finanšu problēmu atrisināšanu (turpmāk tekstā – pārtraukuma periods). Šāda pārtraukuma perioda piešķiršana ir kreditoru piekāpšanās, nevis parādnieka tiesības. Tā sākumu sauc par pārtraukuma perioda sākuma datumu. Nepieciešams noteikt pārtraukuma perioda termiņu, paredzot tik daudz laika, lai varētu sagatavot 11. principa aprakstā minēto plānu vai konstatēt, cik ilgs laiks nepieciešams šāda plāna sagatavošanai.

6. princips. *Jaunu līdzekļu prioritāte*

Ja pārtraukuma periodā vai saskaņā ar restrukturizācijas priekšlikumiem tiek piešķirti papildu līdzekļi, šim aizdevumam iespējams pieprasīt nodrošinājumu.

7. princips. *Kreditori neveic darbības pārtraukuma periodā*

Visi attiecīgie kreditori pārtraukuma periodā neveic pasākumus, lai iesniegtu prasību pret parādnieku vai lai mazinātu savus prasījumus pret parādnieku.

8. princips. *Parādnieka apņemšanās attiecībā pret kreditoriem pārtraukuma periodā*

Pārtraukuma periodā parādnieks apņemas neveikt darbības, kas var negatīvi ietekmēt paredzēto parādu atmaksu attiecīgajiem kreditoriem (visiem kopā vai kādam atsevišķi), salīdzinot ar stāvokli pārtraukuma perioda sākuma datumā.

9. princips. *Parādnieka pilnīga atklātība pārtraukuma periodā*

Pārtraukuma periodā parādnieks attiecīgajiem kreditoriem un padomdevējiem nodrošina visas informācijas pieejamību par saviem aktīviem, saistībām, saimniecisko darbību un prognozēm.

10. princips. *Informācijas konfidencialitāte*

Informācijai par parādnieka aktīviem, saistībām, saimniecisko darbību un prognozēm, kā arī priekšlikumiem par problēmu atrisināšanu ir jābūt pieejamai attiecīgajiem kreditoriem un tā ir uzskatāma par konfidenciālu, ja vien tā jau nav publiski pieejama.

11. princips. *Parādu restrukturizācijas plāns*

Parādnieka un viņa padomdevēju pienākums ir sagatavot parādu restrukturizācijas priekšlikumus, kuru pamatā ir biznesa plāns, kurā ir ietverta informācija par nepieciešamo

rīcību, lai atrisinātu parādnieka finanšu problēmas.⁴ Biznesa plāns ir jāpamato ar saprātīgām un izpildāmām prognozēm, kas liecina par parādnieka spēju palielināt naudas plūsmu, kura ir vajadzīga parādu restrukturizācijas plāna izpildei (nevis maksātnespējas procesa novilcināšanai).

12. princips. Priekšlikumi atbilst tiesībām

Izstrādājot priekšlikumus parādnieka finanšu problēmu atrisināšanai, jāņem vērā kreditoru tiesības un savstarpējo saistību apmērs pārtraukuma perioda sākuma datumā.

5. PRINCIPI UN KOMENTĀRI

1. princips. Parādu restrukturizācija ir piekāpšanās, nevis tiesības

Parādu ārpustiesas restrukturizācija ir jāuzsāk tikai tad, ja parādniekam⁵ radušās finanšu problēmas ir iespējams atrisināt un panākt parādnieka saimnieciskās darbības turpināšanu ilgtermiņā.

Parādnieki tiek aicināti vērsties pie kreditoriem, lai izvērtētu esošās iespējas. Turklāt vērsties pie kreditoriem un risināt savas finansiālās problēmas būtu jāsāk savlaicīgi,⁶ t.i., nevis tad, kad vairs nav iespējams apmaksāt kārtējos rēķinus, bet gan tad, kad jau samazinās uzņēmuma apgrozījuma pieauguma temps.⁷

Parādu ārpustiesas restrukturizācija ir labs veids, kā risināt problēmas uzņēmumā, kas kāda iemesla dēļ nespēj izpildīt līgumsaistības. Tas ir veids, kā izvairīties no maksātnespējas procesa. Viens no galvenajiem principiem parādu ārpustiesas restrukturizācijas piemērošanai ir apstākļi, kas ļauj parādniekam piedāvāt risinājumu finanšu problēmām un turpināt veikt saimniecisko darbību ilgtermiņā. Tikai šādos gadījumos būtu jāpiemēro parādu ārpustiesas restrukturizācija. Ja šādu apstākļu nav, uzņēmumam vajadzētu kļūt maksātnespējīgam. Parādu ārpustiesas restrukturizācijas pamatprincips – gribas autonomijas princips. Šis princips paredz civiltiesisko attiecību subjektu brīvību gan savas darbības noteikšanā, gan darbības veidā, gan personu izvēlē, ar kurām uzturēt civiltiesiskās attiecības. No šī principa savukārt izriet nākamais princips – darījuma slēgšanas brīvības princips, kas paredz civiltiesisko attiecību subjekta brīvību noteikt, ar kuru personu stāties civiltiesiskās attiecībās un kādi būs darījuma noteikumi. Puses var slēgt jebkādu darījumu, taču ir būtiski, ka visas puses piedalās pārrunās, lai panāktu taisnīgu risinājumu. Parādnieka saistību restrukturizāciju attiecībā pret galvenajiem kreditoriem, tostarp parādnieku apkalpojošo banku, nedrīkst uzskatīt par tiesībām. Tāpat kreditori nedrīkst uzskatīt, ka tiem ir tiesības pieprasīt, lai parādnieks uzsāk pārrunas. Pušu tiesības izriet no noslēgtā darījuma (līguma). Tiesībām ir pieskaitāmas kreditoru tiesības iesniegt tiesā prasību pret parādnieku par saistību nepildīšanu un vērst prasījumu pret parādnieka īpašumu, kas kalpo par nodrošinājumu. Tāpat tiesībām ir pieskaitāmas arī parādnieka tiesības iesniegt tiesā maksātnespējas procesa pieteikumu.

Saistībā ar minēto noteikumu jāatzīmē, ka parādniekam būtu jāievēro taisnīguma princips, kas prezumē personas tiesību un likumīgo interešu aizskāruma novēršanu,⁸ t.i., parādniekam

⁴ Plānā var, piemēram, paredzēt aktīvu pārdošanu, dažādu maksājumu laiku kreditoriem, parādu atlaišanu, papildu kapitāla piesaisti, garantijas un aizdevumu kapitalizāciju.

⁵ Tas ir parādnieks, pret kuru nav uzsākta maksātnespējas procesa lieta.

⁶ Saskaņā ar Latvijas Komercbanku asociācijas sniegto informāciju praksē parādnieki restrukturizācijas aktivitātes Latvijā veic ar aptuveni 18 mēnešu nokavēšanos.

⁷ Piemērs: komersanta apgrozījums 2007. gadā – 850 tkt. EUR, plāns 2008. gadā – 1 milj. EUR, plāns 2009. gadā – 1,2 milj. EUR. Faktiskais apgrozījums 2008. gadā – 900 tkt. EUR, 2009. gadā – 1,05 milj. EUR. Pieaugums it kā ir, bet nav tāds kā plānots, līdz ar to nepieciešams sākt pārstrukturēt saistības, izdevumus utt.

⁸ 2005. gada 12. janvāra Augstākās tiesas Senāta spriedums lietā Nr. SKC-22.

jārēķinās ar kreditoru interesēm un jāiniciē pārrunas ar kreditoriem atbilstoši parādu ārpustiesas restrukturizācijas procesam tikai tad, ja, īstenojot parādu restrukturizācijas plānu, kreditoru ieguvums būs lielāks, nekā tas būtu parādnieka maksātnespējas procesa gadījumā. Pastāvot šādai situācijai, tiek samazināts kreditoru interešu apdraudējuma risks un ir lielākas iespējas, ka kreditori atbalstīs parādnieku.

Norādāms, ka pārrunas par parādu ārpustiesas restrukturizācijas uzsākšanu var iniciēt arī paši kreditori (pieņemot, ka lielākie kreditori ir bankas, kurām šādu jautājumu risināšanā ir lielāka pieredze nekā pašiem parādniekiem, kreditoru iniciatīva parādu ārpustiesas restrukturizācijas uzsākšanā ir ne tikai iespējama, bet arī ieteicama).

Lai nodrošinātu tiesību ievērošanu, puses tiek aicinātas uzsākt pārrunas labā ticībā, lai dotu parādniekam iespēju turpināt saimniecisko darbību, vienlaicīgi veicot pēc iespējas lielākus maksājumus kreditoriem.

Papildus uzsverot, ka sarunu par parādu ārpustiesas restrukturizāciju uzsākšana ir pušu – parādnieka un lielāko kreditoru – brīvā griba, jāatzīmē, ka parādnieka aicinājums uzsākt šādas pārrunas nav šķērslis vēl viena civiltiesību pamatprincipa piemērošanai – pušu noslēgtajam līgumam ir saistošs spēks. Saskaņā ar Civillikuma 1587. pantu tiesīgi noslēgts līgums uzliek līguma pusei pienākumu izpildīt apsolīto un ne darījuma sevišķais smagums, ne arī vēlāk radušās izpildes grūtības nedod kādai no pusēm tiesības atkāpties no līguma, pat ja tā atlīdzina otram pusei zaudējumus. Ņemot vērā minēto, kreditoram arī pēc parādnieka aicinājuma uzsākt parādu restrukturizācijas pārrunas ir tiesības prasīt līguma izpildi.

2. princips. Laba ticība

Pārrunas starp parādnieku un attiecīgajiem kreditoriem, kā arī starp pašiem kreditoriem notiek labā ticībā, lai rastu konstruktīvu risinājumu.

Ir svarīgi, ka pārrunas starp parādnieku un attiecīgajiem kreditoriem notiek labā ticībā un ka tās ir taisnīgas un atklātas. Saskaņā ar Civillikuma 1. pantu tiesības izmantojamas un pienākumi pildāmi labā ticībā, ievērojot citu personu pamatotās intereses. Labas ticības principa mērķis ir veicināt parādnieka un kreditoru savstarpējo lojalitāti, uzticību un godīgumu parādu ārpustiesas restrukturizācijas procesā. Turklāt labas ticības princips ir jāievēro ne tikai attiecībās starp kreditoriem un parādnieku, bet arī kreditoru savstarpējās attiecībās.

Būtiski atzīmēt, ka parādu ārpustiesas restrukturizācija ir iespējama tikai tad, ja kreditori un parādnieks darbojas kopīgi vienotā mērķa sasniegšanai – visu iesaistīto pušu ieguvums ilgtermiņā. Ja kāda no pusēm zaudē pārliecību par to, ka pārrunu dalībnieki tajās piedalās labā ticībā, parādu restrukturizācija, visticamāk, neizdosies. Ja pārrunas neizdosies, kreditori izmantos tiesiskās aizsardzības līdzekļus un, iespējams, tiks uzsākta tiesvedība par saistību nepildīšanu.

3. princips. Saskaņota pieeja

Visu pušu intereses tiek precīzi ievērotas, ja tiek nodrošināta saskaņota pieeja. Kreditori var sekmēt koordinēšanu, izveidojot koordinācijas grupu. Sarežģītākos gadījumos ir jāapsver iespēja piesaistīt profesionālus padomdevējus, kas sniedz konsultācijas un palīdz minētajai grupai un attiecīgajiem kreditoriem.

Attiecīgo kreditoru skaits parasti ir pietiekami mazs, lai viņi varētu tikties un vienoties par saskaņotu rīcību attiecībās ar parādnieku. Parādniekam ir iespēja piedalīties pārrunās ar

katru no attiecīgajiem kreditoriem, tiklīdz ir panākta vienošanās par pārtraukuma periodu (sk. 5. principu), bet kreditori parasti cenšas pārliecināties, ka pret viņiem attiecas tāpat kā pret citiem līdzīgiem kreditoriem. Lai nodrošinātu saskaņotu pieeju, attiecīgie kreditori efektīvākas saziņas nodrošināšanai tāda parādnieka, kurš veic apjomīgu saimniecisko darbību, parādu ārpustiesas restrukturizācijas gadījumam var izveidot koordinācijas grupu, lai veiktu pārrunas, izvērtētu priekšlikumus un vienotos ar parādnieku par galīgo risinājumu. Tas, vai koordinācijas grupu izveido, var būt atkarīgs no dažādiem faktoriem, tostarp no parādnieka lieluma, iesaistīto kreditoru skaita, kreditoru interesēm u.c. Vienošanās par koordinācijas grupas izveidi ir kreditoru tiesības un kreditori brīvi var izvēlēties šādas grupas dalībnieku ievēlēšanas principu (piemēram, pieņemt lēmumu vienbalsīgi vai ar balsu vairākumu), darbības metodes u.c.

Koordinācijas grupas izveide rada iespēju veikt informācijas apmaiņu un tādējādi saskaņot kreditoru rīcību. Saskaņā ar minēto atkārtoti jāatzīmē, ka veiksmīga parādu ārpustiesas restrukturizācija ir iespējama tikai tad, ja kreditori darbojas kopīgi, īstenojot kreditoru kopuma intereses.

Ja attiecīgo kreditoru skaits ir liels vai ja kreditoru tiesības būtiski atšķiras, tādā gadījumā var būt lietderīgi izveidot vairāk nekā vienu koordinēšanas grupu.

4. princips. Pārrunu vešana ar parādnieku

Kreditoriem ir jāizvirza viena persona (parasti tas ir kreditors, pret kuru parādniekam ir vislielākās saistības, ar pieredzi parādu restrukturizācijas pārrunu veikšanā, tā var būt arī neatkarīga persona), kas veiks pārrunas ar parādnieku un nodrošinās, lai attiecīgie kreditori saņemtu parādnieka sniegto informāciju. Jāņem vērā, ka nepieciešamības gadījumā, ja rodas domstarpības starp iesaistītajām pusēm, var tikt izmantota strīdu izšķiršanas procedūra.

Lai paaugstinātu parādu ārpustiesas restrukturizācijas efektivitāti un veicinātu pozitīvu rezultātu, ir lietderīgi pilnvarot vienu kreditoru pārstāvi, kas koordinēs vienošanās procesu, saskaņos visu informāciju ar kreditoriem un palīdzēs atrisināt radušos strīdus starp kreditoriem par jautājumiem, kas skar to intereses. Tādējādi tiks sekmēta arī kreditoru interešu paušana un kreditoru kopuma interešu aizstāvība. Ņemot vērā, ka parādu ārpustiesas restrukturizācijas procesā tiek iesaistīti tikai lielākie kreditori (parasti finanšu iestādes), šī persona var būt, piemēram, darbinieks, kas strādā bankā vai ir nodarbināts pie kāda cita no kreditoriem. Nereti šim pienākumam izvirza lielāko kreditoru, kas var būt arī parādnieka galvenā apkalpojošā banka. Ja kreditori uzskata par nepieciešamu, viņi var pilnvarot arī neatkarīgu personu – speciālistu attiecīgajā jomā. Atšķirībā no kreditoru darbinieku piesaistīšanas neatkarīgas personas piesaistīšanai var būt nepieciešams papildu finansējums. Kreditori vienojas par šāda finansējuma avotiem un kārtību.

Dažādas kreditoru grupas var izvirzīt dažādus koordinatorus, kas tās pārstāv pārrunās ar parādnieku.

Koordinatori parasti nenosaka, kāds būs attiecīgo kreditoru rīcības virziens, bet viņi dara visu, lai veicinātu pārrunu procesa gaitu, pārliecinoties, vai visi koordinācijas grupas dalībnieki saņem vajadzīgo informāciju.

Koordinatori var būt pilnvaroti dot norādījumus pieaicinātajiem profesionāliem, piemēram, grāmatvežiem, juristiem un vērtētājiem, sniegt konsultāciju attiecīgajiem kreditoriem. Minētie profesionāļi ir jāizvēlas savstarpējās diskusijās, bet izdarītā izvēle ir jāaskaidro ar attiecīgajiem kreditoriem, jo ir svarīgi, ka visiem attiecīgajiem kreditoriem tiek sniegtas objektīvas konsultācijas. Minētais pamatojams ar to, ka katram attiecīgajam kreditoram atsevišķi būs jānovērtē parādnieka priekšlikums un jāpieņem savs lēmums.

Ja pārrunas nonāk strupceļā, bet puses vēlas vienoties par kompromisu, puses var apsvērt iespēju izmantot strīda izšķiršanas procedūru, kurā ir iesaistītas attiecīgas personas.

5. princips. Pārtraukuma periods

Visiem attiecīgajiem kreditoriem ir jābūt gataviem sadarboties gan ar parādnieku, gan arī savā starpā, lai dotu parādniekam pietiekami daudz laika (tomēr nosakot termiņu), kurā varētu sagatavot priekšlikumus par finanšu problēmu atrisināšanu. Šāda pārtraukuma perioda piešķiršana ir kreditoru piekāpšanās, nevis parādnieka tiesības. Tā sākumu sauc par pārtraukuma perioda sākuma datumu. Nepieciešams noteikt pārtraukuma perioda termiņu, paredzot tik daudz laika, lai varētu sagatavot 11. principa aprakstā minēto plānu vai konstatēt, cik ilgs laiks nepieciešams šāda plāna sagatavošanai.

Nemot vērā, ka parādu ārpustiesas restrukturizācija ir pušu privāttiesiskā vienošanās, tā var būt gan oficiāla, gan neoficiāla (piemēram, parādnieka vēstule ar aicinājumu vienoties par parādu ārpustiesas restrukturizācijas uzsākšanu, izklāstot vienošanās nosacījumus, kas varētu būt abpusēji izdevīgi). Jāatzīmē, ka līgumu slēgšana ir aktuāla gadījumos, kad parādu ārpustiesas restrukturizācijas procesā ir iesaistīti daudzi kreditori un pārtraukuma periods paredz atšķirīgus nosacījumus attiecībā uz atsevišķiem kreditoriem. Parasti, ja pārrunas par parādu ārpustiesas restrukturizāciju notiek starp parādnieku un vienu vai divām bankām, oficiālās vienošanās netiek slēgtas. Kā jau minēts, ārpustiesas vienošanās pamatā ir kreditoru labprātīga apņemšanās palīdzēt parādniekam, pamatojoties uz ilgtermiņa ieguvumu.

Pārtraukuma perioda ilgums nosakāms, parādniekam vienojoties ar kreditoriem. Parasti pārtraukuma periods sākotnēji nav ilgāks par dažām nedēļām, taču katrā gadījumā tas var būt atšķirīgs un atkarīgs no apkopojamās informācijas sarežģītības un parādnieka priekšlikumiem. Svarīgi apzināties, ka bez pārtraukuma perioda var tikt noteikts arī papildlaiks, piemēram, ja parādu restrukturizācijas procesa viens no galvenajiem pasākumiem ir vienošanās par maksājumu atlikšanu noteiktā laikposmā, pārtraukuma periods var ilgt no nedēļas līdz pat pusgadam vai ilgāk.

Ja pārrunas ar parādnieku veic vairāki attiecīgie kreditori, kreditoriem par pārtraukuma perioda sākuma datumu ir jāizvēlas datums, kurā parādnieks informēja kreditorus par savu finanšu stāvokli. Tas ir svarīgi, jo kreditori vienojas, ka no šī datuma viņu prasījumu savstarpējais stāvoklis paliek nemainīgs.

6. princips. Jaunu līdzekļu prioritāte

Nemot vērā to, ka parādu ārpustiesas restrukturizācija ir brīvprātīga, arī šā principa piemērošana var notikt tikai ar pušu piekrišanu un atbilstošu dokumentu noformēšanu. Šāds noteikums ir rekomendējošs.

Ja pārtraukuma periodā vai saskaņā ar restrukturizācijas priekšlikumiem tiek piešķirti papildu līdzekļi, šim aizdevumam var tikt pieprasīts nodrošinājums.

Viens no svarīgākajiem parādu ārpustiesas restrukturizācijas, kā arī jebkuras citas maksātspējas atjaunošanas procedūras nosacījumiem, ir papildu finansējuma piesaiste finanšu problēmu atrisināšanai.

Pārtraukuma periodā vai parādu restrukturizācijas laikā var būt vajadzīgi papildu līdzekļi. Parādniekam ir jāpaskaidro, kā šie līdzekļi tiks iegūti (tos, piemēram, var iegūt no atlikušo aktīvu pārdošanas, no kreditoriem vai no tā, ka akcionāri piesaista jaunu kapitālu).

Gadījumā, kad papildu finansējumu nodrošina kreditori, to interešu aizsardzībai un, lai stimulētu viņus atbalstīt parādnieku, no jauna piešķirtajai naudai nosakāms prioritārs statuss. Kā prioritāte jānosaka kreditoru piešķirto papildu līdzekļu atmaksa (sk. 11. principu). Tas varētu būt iekļauts parādu restrukturizācijas plānā kā prioritāri sedzamais maksājums. Viens no efektīvākajiem veidiem, kā parādnieka saimnieciskajā darbā ieguldītajai naudai piešķirt prioritāro statusu, ir izmantot tādu saistību nodrošinājuma veidu kā ķīla. Arī šajā gadījumā parādnieks un kreditori nav ierobežoti savā rīcībā un var izvēlēties jebkuru no ķīlas veidiem atkarībā no parādnieka piedāvātā ķīlas priekšmeta. Visefektīvākais veids, kā nodrošināt šādu prioritāti, ir paredzēt jaunu nodrošinājumu tām pusēm, kuras piešķir minētos līdzekļus.

Jārūpējas par to, lai šāds nodrošinājums (aizdevuma nodrošinājums (hipotēka)) tiktu uzskatīts par spēkā esošu arī parādnieka maksātspējas procesa (tiesiskās aizsardzības procesa) gadījumā.

Parādniekam ir jāņem vērā, ka tad, ja nav aktīvu, kurus var izmantot kā nodrošinājumu papildu līdzekļiem, pastāv risks, ka kreditori nepiešķirs papildu līdzekļus. Šādā gadījumā parādnieka akcionāriem ir jāpiesaista papildu kapitāls, jāsniedz privātas garantijas vai līdzīgs nodrošinājums.

Kā jau minēts iepriekš, papildu finansējumu var nodrošināt gan pats parādnieks, gan kreditori. Parādnieks var nodrošināt papildu finansējumu, pārdodot aktīvus vai palielinot pašu kapitālu. Jāatzīmē, ka parādnieku dalībnieku piešķirtajai naudai prioritārais statuss netiek noteikts.

Prioritārais statuss nav attiecināms uz saistībām, kas parādniekam pret kreditoru ir radušās pirms parādu ārpustiesas restrukturizācijas procesa uzsākšanas.

7. princips. Kreditori neveic darbības pārtraukuma periodā

Visi attiecīgie kreditori pārtraukuma periodā neveic pasākumus, lai iesniegtu prasību pret parādnieku vai lai mazinātu savu prasījuma tiesību apmēru pret parādnieku.

Minētais princips izriet no šajās vadlīnijās ietvertā pamatprincipa – parādu ārpustiesas restrukturizācijas procesa būtības. Parādu ārpustiesas restrukturizācija ir pušu brīvprātīga privāttiesiskā vienošanās. Tātad princips var tikt īstenots tikai tad, ja puses piekrīt un par to vienojas. Kā jau minēts iepriekš, parasti vienošanās par pārtraukuma periodu ir neoficiāla kreditoru vienošanās, ar ko kreditori apņemas nevērsties pret parādnieku ar izpildu darbībām, lai nodrošinātu iespēju izstrādāt parādu restrukturizācijas plānu. Parādu ārpustiesas restrukturizācijas vienošanās pamatā ir kreditoru labprātīga apņemšanās palīdzēt parādniekam, pamatojoties uz ilgtermiņa ieguvumu. Ievērojot minēto, ja kreditori uzskata par lietderīgu parādnieka saimnieciskās darbības turpināšanu, tad,

vienojoties par pārtraukuma perioda noteikšanu, jārada apstākļi normālai parādnieka saimnieciskajai darbībai.

Ja kreditori apstiprina pārtraukuma periodu, parādniekam ir pārlicība, ka viņam tiek dots laiks, kurā sagatavot parādu restrukturizācijas plānu, un ka attiecīgie kreditori minētajā laikā neveiks darbības, lai atgūtu parādu. Noslēdzot šādu vienošanos, attiecīgie kreditori parasti apņemas:

- periodā nepieprasīt parāda atmaksu;
- pārtraukuma periodā neuzsākt maksātnespējas procesa lietu un saistību izpildes procedūru pret parādnieku;
- pārtraukuma periodā necensties uzlabot savu stāvokli attiecībā pret citiem kreditoriem, iegūstot vai piespiežot sniegt nodrošinājumu vai pieprasot priekšrocības;
- ļaut pārtraukuma periodā izmantot esošos kredītus un pakalpojumus.

Parādniekam ir jāņem vērā, ka arī viņam, noslēdzot vienošanos par pārtraukuma periodu ar attiecīgajiem kreditoriem, saistībā ar 8. un 9. principu būs jāpauž noteikta apņemšanās.

8. princips. Parādnieka apņemšanās attiecībā pret kreditoriem pārtraukuma periodā

Pārtraukuma periodā parādnieks apņemas neveikt darbības, kas var negatīvi ietekmēt paredzēto parādu atmaksu attiecīgajiem kreditoriem (visiem kopā vai kādam atsevišķi), salīdzinot ar stāvokli pārtraukuma perioda sākuma datumā.

Attiecīgais princips līdz ar iepriekšējo principu izriet no vadlīniju pamatidejas, proti, no tā, ka ārpustiesas parādu restrukturizācija ir pušu brīvprātīga privāttiesiska vienošanās. Ja pārtraukuma perioda pamatā ir vienošanās starp kreditoriem un parādnieku, tad tādu parādnieka darbību dēļ, ar kurām tiek nodarīti zaudējumi kreditoriem, ir pamats lauzt šo vienošanos un vērsties pret parādnieku saskaņā ar vispārējo kārtību, prasot saistību izpildi. Būtiski, ka pārtraukuma periodā parādnieks neveic darbības, kas visus kreditorus kopā vai kādu atsevišķu kreditoru nostāda sliktākā (neizdevīgākā) stāvoklī. Turklāt parādnieks nedrīkst kādam atsevišķam kreditoram piešķirt prioritāti salīdzinājumā ar citiem kreditoriem.

9. princips. Parādnieka pilnīga atklātība pārtraukuma periodā

Pārtraukuma periodā parādnieks attiecīgajiem kreditoriem un padomdevējiem nodrošina visas informācijas pieejamību par saviem aktīviem, saistībām, saimniecisko darbību un prognozēm.

Attiecīgais princips līdz ar iepriekšējo principu izriet no vadlīniju pamatidejas, proti, no tā, ka parādu ārpustiesas restrukturizācija ir pušu brīvprātīga privāttiesiska vienošanās. Ja pārtraukuma perioda pamatā ir vienošanās starp kreditoriem un parādnieku, šī atklātības principa neievērošana no parādnieka puses būtu pamats tam, lai kreditori lauztu šādu vienošanos un vērstos pret parādnieku vispārējā kārtībā, prasot saistību izpildi.

Neatkarīgi no tā, vai parādu restrukturizācijas laikā notiek divpusējas sarunas starp parādnieku un banku vai daudzpusējas sarunas ar visiem kreditoriem, galveno kreditoru vai profesionāli, kurš pārstāv kreditoru grupu, parādniekam parasti nosaka stingras prasības par atklātību. Proti, parādniekam ir jābūt gatavam nodrošināt neierobežotu un brīvu pieeju visai informācijai, kas kreditoriem ir vajadzīga, lai pareizi novērtētu parādnieka priekšlikumus.

Visbeidzot, šādā veidā ir jāsniedz arī visa informācija par parādnieka aktīviem un saistībām, kā arī par nākotnes prognozēm. Lai sniegtu šādu informāciju, parādniekam, iespējams, ir jā sagatavo precīzākas prognozes, nekā tās ir parasti. Šī prasība ir jāuzskata par pieņemamu, lai kreditori piekristu noslēgt vienošanos par pārtraukuma periodu.

Ja kāda iemesla dēļ parādnieks nespēj vai nevēlas kreditoriem sniegt minēto informāciju, parādniekam jāņem vērā, ka kreditori nedarīs neko citu, kā vien rīkosies savās interesēs. Saskaņā ar Komerclikuma un likuma "Par grāmatvedību" normām komercnoslēpuma statusu var piešķirt samērā plaša spektra lietām un ziņām. Taču ir jāizvērtē, vai informācija, kurai ir komercnoslēpuma statuss, var būt svarīga kreditoriem parādnieka saimnieciskā stāvokļa novērtēšanai. Gadījumos, kad tas nepieciešams parādu restruktūrizācijas sarunu risināšanai, šāda informācija būtu jāatklāj. Tomēr izpaust vajadzētu tikai to informāciju, kas patiešām attiecas uz parādnieka finanšu situāciju. Jebkurā gadījumā normatīvie akti paredz atbildību par komercnoslēpuma prettiesisku izpaušanu vai izmantošanu.

Uz parādnieka atklātību attiecas arī iepriekš minētais labas ticības princips.

10. princips. Informācijas konfidencialitāte

Informācijai par parādnieka aktīviem, saistībām, saimniecisko darbību un prognozēm, kā arī priekšlikumiem par problēmu atrisināšanu, ir jābūt pieejamai attiecīgajiem kreditoriem un tā ir uzskatāma par konfidenciālu, ja vien tā jau nav publiski pieejama.

Parādu ārpustiesas restruktūrizācijas procesā attiecīgie kreditori saņems būtiskāko informāciju par parādnieka aktīviem, saistībām, saimniecisko darbību un prognozēm. Daļu šīs informācijas var uzskatīt par komerciāli svarīgu. Parādniekam būtu jāsniedz kreditoriem visa nepieciešamā informācija, izņemot komercnoslēpumu. Komercnoslēpuma statusu dokumentiem un lietām piešķir pats komersants, izpildot Komerclikuma nosacījumus. Arī likumā „Par grāmatvedību” skaidri norādīts, kas ir komercnoslēpums un ka tas nav jāpublisko. Vienlaikus būtu jāizvērtē, vai informācija, kurai ir komercnoslēpuma statuss, var būt kreditoriem svarīga, lai novērtētu parādnieka finansiālo stāvokli, un tādos gadījumos tā būtu jāatklāj.

Ja attiecīgie kreditori ir tikai parādnieka bankas, parādnieks var paļauties, ka sniegtā informācija tiks uzskatīta par pilnīgi konfidenciālu. Ja attiecīgo kreditoru grupā ir ne tikai bankas, bet arī citi kreditori, tad šiem kreditoriem ir jāņem vērā, ka, saņemot minēto informāciju, ir jāievēro pilnīga konfidencialitāte.

Prasījumu cesija saistībā ar parādu restruktūrizāciju, kurā ir iesaistīti daudzi kreditori, ir sarežģīts jautājums, tad, ja ir paredzēts veikt prasījumu cesiju, dažkārt ir jāparedz īpaši nosacījumi.

11. princips. Restruktūrizācijas plāns

Parādnieka un viņa padomdevēju pienākums ir sagatavot parādu restruktūrizācijas priekšlikumus, kuru pamatā ir biznesa plāns, kurā ir ietverta t.sk. uz finanšu problēmu risināšanu vērsta rīcība.⁹ Biznesa plāns ir jāpamato ar saprātīgām un izpildāmām prognozēm, kas liecina par parādnieka spēju palielināt naudas plūsmu, kura ir vajadzīga parādu restruktūrizācijas plāna izpildei (nevis maksātnespējas procesa novilcināšanai).

⁹ Plānā var, piemēram, paredzēt aktīvu pārdošanu, vadības vai īpašnieka maiņu, dažādu maksājumu laiku kreditoriem, parādu atlaišanu, papildu kapitāla piesaisti, garantijas un aizdevumu kapitalizāciju.

Jāatzīmē, ka nav iespējams izstrādāt parādu ārpustiesas restrukturizācijas plāna standarta modeli, jo, kā jau tika minēts, ārpustiesas vienošanās pamatā ir pušu brīvā griba. Ņemot vērā minēto, plānā ir izmantojamas parādnieka un kreditoru izvēlētas Civillikumā un Komerclikumā paredzētās tiesisko attiecību uzsākšanas, grozīšanas un izbeigšanas metodes. Piemēram, saskaņā ar Civillikuma 1867. pantu jebkuras saistību tiesības var atcelt, pārvēršot tās jaunās ar dalībnieku īpašu līgumu, ko sauc par pārjaunojumu.

Pārtraukuma nolūks ir dot parādniekam laiku restrukturizācijas plāna sagatavošanai. Plānā ir jāpierāda, ka uzņēmums spēj darboties ar peļņu, kā arī jānorāda summa, kādu parādnieks varēs atmaksāt attiecīgajiem kreditoriem. Attiecīgie kreditori var palīdzēt parādniekam sagatavot minēto plānu.

Parādu restrukturizācijas plāna satura minimums tiesību aktos nav regulējams. Tomēr jāatzīst, ka kreditori, visticamāk, neatbalstīs plānu, kurā:

- - nav norādīta paredzamā peļņa/zaudējumi no saimnieciskās darbības katrā mēnesī un/vai ceturksnī un/vai gadā (piemēram, par turpmākajiem pieciem gadiem);
- - nav norādītas prognozes par naudas plūsmu, tostarp maksājumiem kreditoriem (piemēram, par nākamajiem trim gadiem);
- - nav norādīti avoti, no kuriem saņemt papildu apgrozāmo kapitālu, un tas, kā finansēt iespējamās darbības un finanšu sistēmas uzlabojumus;
- - nav norādīts, kā paredzētās izmaiņas (parāda atmaksas pagarinājums, izmaiņas vai parāda atlaišana) ietekmēs attiecīgo kreditoru tiesības;
- - nav minētas būtiskākās izmaiņas saistībā ar parādnieka saimniecisko darbību attiecīgajā laika posmā;
- - nav minēti pieņēmumi, uz kuru pamata tika izdarītas iepriekšminētās prognozes.

Ja parādnieks nespēj pārliecināt attiecīgos kreditorus, ka parādnieks tuvākajā nākotnē spēs atrisināt savas finanšu problēmas, kreditori, visticamāk, nepiekrītīs moratorijam vai parādu atlaišanai.

12. princips. Priekšlikumi saskan ar tiesībām

Izstrādājot priekšlikumus par parādnieka finanšu problēmu atrisināšanu, ir jāņem vērā kreditoru tiesības un kreditoru prasījumu savstarpējais stāvoklis pārtraukuma perioda sākuma datumā.

Laika posmā starp pārtraukuma perioda sākuma datumu un vienošanos par parādu restrukturizācijas plānu attiecīgie kreditori vienojas, ka viņu stāvoklis attiecībā citam pret citu paliek nemainīgs. Ir svarīgi, ka parādu restrukturizācijas plānā norāda attiecīgās prioritātes, kuras kreditoriem būtu parādnieka bankrota procedūras gadījumā. Piemēram, par nepieņemamu parasti uzskata situāciju, ja kreditori, kas piekrituši maksājumu atlikšanai, vai akcionāri atgūst zaudējumu, bet kreditori (gan nodrošinātie, gan nenodrošinātie), kuri saņēmuši nodrošinājumu, nesaņem maksājumus pilnā apmērā. Tāpat parādnieks nevar

uzskatīt, ka kreditori, kas saņēmuši nodrošinājumu, piekritīs tam, ka viņu stāvoklis pasliktinās attiecībā pret kreditoriem, kuriem nodrošinājuma nav.

Bieži vien kreditori atbalsta mazāko kreditoru (tirdzniecības piegādātāju) pieprasījumu apmierināšanu parastajā kārtībā, lai netraucētu parādnieka saimniecisko darbību, kas savukārt nodrošina, ka pārējo kreditoru nodrošinājuma vērtība netiek samazināta, kā tas varētu notikt parādnieka maksātnespējas procesa gadījumā.